

Agenda rekenonderwijs vo / mbo

Inleiding

In oktober 2015 is besloten om het meetellen van de hoogte van het resultaat voor rekenen in voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), hoger algemeen vormend onderwijs (havo) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) voor het behalen van het diploma uit te stellen, omdat het rekenonderwijs nog niet overal op orde was.

Veel scholen hebben de afgelopen jaren al grote slagen gemaakt in het bieden van goed rekenonderwijs. Tegelijkertijd zijn er scholen die aangeven dat het voor bepaalde groepen leerlingen/studenten lastig is om de rekenvaardigheden verder te ontwikkelen.

Om de motivatie voor rekenen op peil te houden en docenten waar nodig te ondersteunen bij het geven van goed rekenonderwijs, hebben betrokken partijen gezamenlijk deze Rekenagenda opgesteld.

Waarom vinden wij rekenen belangrijk?

Voor jongeren is het essentieel dat ze vanaf de basisschool goed leren rekenen en dat ze die vaardigheden bijhouden. Die vaardigheden heeft namelijk iedereen nodig om volwaardig te functioneren in hun vervolgopleiding, in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Om die reden vinden alle partners in de onderwijskolom het belangrijk dat de aandacht voor rekenen aanwezig blijft.

Ook in de toekomst – in lijn met het advies van platform Onderwijs2032 – hoort rekenen in het kerncurriculum. Het vo bouwt voort op de basis in het primair onderwijs (po) zodat leerlingen klaar zijn voor een vervolgopleiding in het mbo, hoger onderwijs (ho) en vervolgens voor de arbeidsmarkt. Elke sector heeft een eigen taak en daarom is het belangrijk dat er goed wordt afgestemd en overgedragen tussen de verschillende sectoren.

Wat is er gedaan?

Met het referentiekader taal en rekenen is een doorlopende leerlijn geïntroduceerd voor rekenen. Door de invoering van de referentieniveaus heeft het rekenonderwijs in alle sectoren meer aandacht gekregen. Scholen gingen op zoek naar manieren waarop zij, afgestemd op hun doelgroep leerlingen of studenten, het rekenonderwijs konden vormgeven.

Een brede Rekenagenda

De invoering van de referentieniveaus is bij uitstek een maatregel waarbij alle partners in de onderwijsketen een verantwoordelijkheid hebben en er een sterke onderlinge afhankelijkheid is tussen de onderwijssectoren.

Deze agenda voor vo en mbo is daarom opgesteld door de overheid, het (vervolg)onderwijs, leerlingen en ouders.

Met de Rekenagenda maken partijen afspraken over het verder stimuleren van goed rekenonderwijs en verdere ontwikkeling van de rekenvaardigheden van leerlingen en studenten in vo en mbo. Ook rekenen deze partijen op steun van de andere ketenpartners. We roepen het po op om onverminderd te blijven inzetten op het versterken van de rekenvaardigheid van alle leerlingen. Van het mbo en hbo en het bedrijfsleven vragen wij om het belang van goede rekenvaardigheden zo actief mogelijk uit te dragen.

Het is belangrijk dat besturen, schoolleiders en management, coördinatoren, docenten en ander onderwijzend personeel, leerlingen, studenten en ouders gemotiveerd blijven zodat leerlingen en studenten hun rekenvaardigheden zoveel mogelijk verbeteren. Wat gaan we doen?

1 Leerlingen, studenten motiveren

Het belang van goede rekenvaardigheden binnen de opleiding meer zichtbaar maken

Scholen zullen de relevantie van goede rekenvaardigheden binnen de opleiding zichtbaar maken. Daarbij gaan we goede voorbeelden verspreiden van beroepsgericht rekenen in het mbo en de manieren waarop rekenen wordt vormgegeven in het vo.

Het belang van goede rekenvaardigheden voor vervolgopleiding en beroep meer uitdragen

De MBO Raad, NRTO en Vereniging Hogescholen (VH) vragen scholen om aspirant-studenten te wijzen op het belang van goede rekenvaardigheden voor de vervolgopleidingen. Hiervoor worden onder andere alumni ingezet. Het mbo en hbo wordt gevraagd om in de voorlichting de rekenaspecten van elke opleiding te benadrukken.

De VO-raad, MBO Raad, VH en OCW gaan met werkgevers in gesprek over de manier waarop zij een bijdrage kunnen leveren aan het uitdragen van het belang van goede rekenvaardigheden als onderdeel van beroepsvaardigheden.

Goede rekenvaardigheden extra belonen

Het resultaat voor rekenen komt op de cijfer-/resultatenlijst. De VO-raad en MBO Raad onderzoeken in aanvulling daarop met het afnemende veld, of leerlingen/studenten die goed presteren op het gebied van rekenen extra kunnen worden beloond. Bijvoorbeeld in het kader van het plusdocument of een bewijsstuk bij het diploma.

Leerlingen/studenten sterker betrekken bij het rekenonderwijs

Leerlingen, studenten en ouders kunnen opmerkingen en klachten over het rekenonderwijs en rekenbeleid van de school en de inhoud van de toets kenbaar maken bij de school, LAKS (vo), JOB (mbo) en Ouders&Onderwijs. Via de websites www.rekentoetsklacht.nl en www.mbo-examenlijn.nl komen opmerkingen van leerlingen en studenten bij de school of OCW en CvTE terecht. Medezeggenschaps-, leerlingen-, studenten- en ouderraden van scholen kunnen – waar nodig – de scholen aanspreken op rekenonderwijs dat achterblijft.

Leerlingen, studenten en ouders beter informeren

JOB laat in opdracht van OCW voorlichtingsfilmpjes ontwikkelen over aspecten van rekenonderwijs en de rekentoets. Deze kunnen ook voor het vo relevant zijn.

OCW, LAKS, JOB, Ouders&Onderwijs en de Steunpunten taal en rekenen vo en mbo (Steunpunten) zorgen voor goede informatie over de veranderingen rond de toets: inzagemogelijkheden, openbaarheid van de opgaven, aangepaste rekentoetsen en de wijze waarop rekenen gaat meetellen voor diplomering.

De resultaten op school- en vestigingsniveau in het vo worden jaarlijks openbaar gemaakt. In het mbo worden de resultaten op schoolniveau openbaar gemaakt en wordt nog gezien of dit ook op lagere niveaus kan. We vragen vo-scholen om op Scholen op de Kaart transparant te maken hoe het beleid en onderwijs op het gebied van rekenen eruit zien.

2 Docenten, rekencoördinatoren en ander onderwijzend personeel faciliteren

Rekencoördinatoren en -docenten krijgen ondersteuning bij het verder ontwikkelen van het rekenonderwijs, het verder afstemmen op verschillende doelgroepen en het op peil houden of verhogen van de motivatie van leerlingen. Dit doen we door:

Borgen van de pedagogische-didactische kwaliteiten van docenten

Een goede rekendocent beschikt over de benodigde reken-didactische en rekeninhoudelijke vaardigheden. Om vast te leggen welke kwaliteiten een docent moet hebben om rekenles te geven, baseren de scholen zich op het raamwerk (na)scholing rekendocent vo en mbo. OCW maakt ook duidelijk wie in het vo bevoegd is om rekenles te geven, waarbij dit raamwerk in veel gevallen het uitgangspunt is. Voor het bevoegd verklaren van pabo-afgestudeerden in de onderbouw van vmbo-bb en -kb bereidt OCW een wetswijziging voor. Elke docent die rekenlessen verzorgt, krijgt – waar nodig – uiterlijk in 2020 een scholingstraject, passend bij de wijze waarop het rekenonderwijs op de betreffende school wordt vormgegeven. Bestuurders en schoolleiders zorgen hiervoor.

Specifiek voor pabo-afgestudeerden die rekenen (willen) geven in het vo of mbo onderzoekt OCW in samenwerking met de VO-raad, MBO Raad en VH de mogelijkheden voor maatwerk in de vorm van een verkort traject.

De MBO Raad, VO-raad, NRTO en VH maken afspraken over de inhoud en de kwaliteit van het nascholingsaanbod voor rekendocenten. Met de Onderwijscoöperatie maken de VO-raad en MBO Raad afspraken over de rol van het nascholingsaanbod voor docenten op het gebied van rekenen in de herregistratie in het lerarenregister, met als doel het civiel effect van de nascholing te borgen.

Kennisdeling tussen docenten, rekencoördinatoren en andere onderwijzend personeel stimuleren

De Steunpunten blijven de scholen in ieder geval tot en met het schooljaar 2016-2017 ondersteunen. De adviseurs beantwoorden vragen, onderhouden netwerken, verbinden scholen onderling en voorzien scholen van informatie door nieuwsbrieven, servicedocumenten en bijeenkomsten. Extra activiteiten van de Steunpunten in 2016 zijn onder andere:

- Een conferentie vmbo-mbo voor de sector Zorg en Welzijn (Z&W), omdat leerlingen in deze sector het meeste moeite hebben met rekenen. Ook is er een aparte bijeenkomst georganiseerd voor (reken)docenten in het havo-profiel Cultuur en Maatschappij (C&M).
- Een etalageconferentie, waarin scholen kunnen leren van goede voorbeelden van andere scholen en waar ruimte is om verschillende dilemma's rond het rekenonderwijs te bespreken. Ook hierin is aandacht voor Z&W en C&M.
- Intercollegiale consultatiebijeenkomsten. Deze kleinschalige bijeenkomsten op vo-scholen staan in het teken van kennisdeling door en voor rekendocenten.

Gesprekken met rekencoördinatoren en -docenten

Voor het mbo spreekt OCW onder andere met de Beroepsvereniging docenten mbo (BVMBO) over de kwaliteit van het rekenonderwijs. Bekeken wordt of ook in het vo de rekencoördinatoren en -docenten een gezamenlijke stem kunnen krijgen. Ook de VO-raad en MBO Raad onderhouden nauwe contacten met de rekendocenten.

3 Besturen en management sturen op resultaten

Besturen en schoolleiders blijven investeren in rekenen, zodat de aandacht die er nu is voor het rekenonderwijs niet verslapt. Zij sturen op resultaten en krijgen ondersteuning bij het leren van ervaringen van andere scholen. Dit doen we door:

- Scholen inzicht te geven in hun rekenresultaten per afdeling en opleiding. Voor het vo maakt OCW deze gegevens al openbaar. Ook zijn de resultaten voor de scholen in te zien via Vensters voor Verantwoording. Voor het mbo wordt ook gekeken hoe deze resultaten inzichtelijk gemaakt kunnen worden. Hiervoor moeten scholen vanaf studiejaar 2015-2016 de resultaten aanleveren aan DUO (BRON). Er wordt gezocht naar een systematiek waarbij een relatie wordt gelegd tussen de aanwezige rekenvaardigheden bij de instroom en bij het verlaten van de opleiding. Dit in verband met de onderhoudsplicht.

De resultaten worden vervolgens gebruikt:

- door de Steunpunten als input om succesvolle aanpakken voor rekenonderwijs te traceren en hiervan te leren.
- door scholen om op hun eigen resultaten te sturen en verbeterplannen te maken. Zo wordt rekenen een integraal onderdeel van het kwaliteitszorgcyclus.
- door ouders, leerlingen/studenten en andere belanghebbenden om het gesprek aan te gaan met schoolleiders en besturen.
- Scholen in het mbo te ondersteunen in hun planvorming en resultaatmeting. In de bestuurlijke gesprekken die MBO in Bedrijf ieder voorjaar voert in het kader van de kwaliteitsafspraken, zijn de opgenomen acties op het thema taal en rekenen en de geboekte resultaten expliciet onderwerp van gesprek. In 2016 wordt dat indien mogelijk gedaan op basis van (door de school aangeleverde) kwantitatieve resultaten. Zodra de benodigde cijfers beschikbaar zijn, stelt de school een groeipad op voor de ontwikkeling van de resultaten van eerst mbo-4, en daarna ook van de entreeopleiding, mbo-2 en mbo-3.
- Naast het huidige extra intensiveringstraject in het vo, in het najaar van 2016 ook een extra intensiveringstraject in het mbo te organiseren. Hierin wordt op basis van gesprekken van het Steunpunt mbo met het middenmanagement van de scholen bepaald op welke onderdelen er nog extra ondersteuning nodig is bij het verbeteren van het rekenonderwijs. Gespreks-

onderwerpen zijn in ieder geval de beschikbaarheid en professionalisering van onderwijzend personeel en de kennisdeling binnen en tussen de scholen.

Kennis over rekenonderwijs vergroten

Over effectieve methodes en didactische aanpakken is nog relatief weinig bekend. Zeker als het gaat om aanpakken voor leerlingen/studenten met rekenzwakte. Zeker het mbo heeft een hele diverse populatie, bestaande uit jongeren en volwassenen, en kent voltijds en duale opleidingen. Deze diversiteit in het onderwijs vraagt om maatwerk en kennis over effectieve aanpakken.

Naast de 52 miljoen euro die de komende jaren jaarlijks nog naar de mbo-instellingen gaat voor het taal- en rekenonderwijs, stelt OCW de komende jaren ook middelen beschikbaar voor onderzoek. Hieruit kunnen de volgende zaken deels worden gefinancierd:

- De Steunpunten ontwikkelen een screeningsinstrument/quick scan, die scholen een toegankelijke handreiking biedt voor wat werkt voor specifieke doelgroepen. Dit wordt ontwikkeld met scholen die goed scoren op dit gebied.
- OCW initieert een onderzoek om te zorgen voor meer kennis over de rekenzwakke groep, onder andere over de omvang van de groep, de aard van de rekenzwakte en de oplossingen die er voorhanden zijn voor deze groep. In het kader van dit onderzoek mag er in het mbo – indien nodig – afgeweken worden van de referentieniveaus. Er zullen transparante richtlijnen worden opgesteld voor welke gevallen die afwijking mogelijk is.
- De BVMO zet in nauwe afstemming met het Steunpunt mbo een Onderzoekspraktijk rekenen op, dat een centrale rol krijgt in het verder onderzoeken van succesvolle rekenpraktijken in het mbo. Via de Onderzoekspraktijk rekenen kunnen docenten onderzoeken uitvoeren naar werkende praktijken voor verschillende doelgroepen, bijvoorbeeld voor studenten met ernstige rekenproblemen, studenten met rekenangst en ongemotiveerde studenten. Ook het onderwerp hoe om te gaan met de verschillen in instroomniveau, zeker in de bbl, zal worden onderzocht. OCW stelt budget beschikbaar voor het opzetten van de Onderzoekspraktijk en voor enkele van de onderzoeken die hieruit voortvloeien. Afhankelijk van de ervaringen in het mbo wordt bekeken of uitbreiding van de Onderzoekspraktijk naar het vo gewenst is.

Uitkomsten van deze onderzoeken kunnen worden benut in de klas, in het schoolbeleid en in het landelijke beleid.

Niet-bekostigd onderwijs

Ook in het niet-bekostigd onderwijs is het zaak dat leerlingen/studenten zich maximaal blijven inspannen voor het verbeteren van hun rekenvaardigheden en dat het rekenonderwijs verder wordt verbeterd. De niet-bekostigde instellingen leiden naast jongeren ook volwassenen op, die gezien hun diverse achtergronden nog meer om maatwerk vragen. De acties van de niet-bekostigde instellingen worden hier op afgestemd. De acties in de Rekenagenda gelden ook voor het niet-bekostigd onderwijs, op een aantal uitzonderingen na, omdat er voor het niet-bekostigd onderwijs andere regels gelden. Van de acties gericht op leerlingen/studenten kan het niet-bekostigd onderwijs ook gebruikmaken.

Hetzelfde geldt voor de acties gericht op onderwijzend personeel en rekencoördinatoren. Wel geldt dat registratie in het lerarenregister niet verplicht is voor onderwijzend personeel in het niet-bekostigd onderwijs en dat acties die hiermee samenhangen dus niet verplicht zullen zijn. Van de acties gericht op besturen en management zijn de meeste acties niet van toepassing voor het niet-bekostigd onderwijs. De kwaliteitsafspraken in het mbo, waaraan aanvullende bekostiging is verbonden, en daarmee ook de kwaliteitsplannen en de gesprekken naar aanleiding daarvan, gelden niet voor het niet-bekostigd onderwijs.

Voor het niet-bekostigd mbo geldt daarnaast dat er veel meer sprake is van indirecte instroom van studenten. Daarom zal nader moeten worden bezien hoe omgegaan kan worden met het inzichtelijk maken van mbo-resultaten. Daarbij zal rekening gehouden worden met de soms beperkte omvang van niet-bekostigde instellingen. In de openbaargemaakte resultaten van de vo-resultaten is het niet-bekostigd onderwijs niet meegenomen. Tot slot zal de extra ronde van het

intensiveringstraject in het mbo niet gelden voor het niet-bekostigd onderwijs, maar de opbrengsten komen uiteraard ook voor hen beschikbaar.

Onderzoek besteding middelen

OCW laat onderzoek doen naar de besteding van de aanvullende middelen voor verbetering van (taal- en) rekenonderwijs in het vo en mbo. Doel van het onderzoek is in beeld te krijgen in hoeverre deze aanvullende middelen daadwerkelijk besteed zijn aan verbetering van taal- en rekenonderwijs.

Rol van de Inspectie van het Onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs (inspectie) betreft de rekenprestaties – zoals gepland – in het reguliere toezicht, waardoor rekenen minder vrijblijvend wordt. In het vo zijn de resultaten van de rekentoets vanaf voorjaar 2016 opgenomen in de primaire detectie. Over scholen waar leerlingen gemiddeld laag scoren gaat de inspectie met het betreffende bestuur in gesprek. Indien daaruit blijkt dat het bestuur onvoldoende maatregelen neemt om het rekenonderwijs te verbeteren, volgt een uitgebreider onderzoek naar de kwaliteit van het rekenonderwijs op de school. In het mbo neemt de inspectie de kwaliteit van het rekenonderwijs en de examinering mee in haar oordeel over een opleiding. Verder doet de inspectie in 2016, tijdens de reguliere onderzoeken, een inventariserend onderzoek naar rekenonderwijs en de wijze waarop wordt gestuurd op kwaliteitsverbetering. Hierover wordt gerapporteerd in het Onderwijsverslag dat uitkomt in 2017.

Monitoring

De partijen monitoren de voortgang en overleggen regelmatig over de uitvoering van de acties. In de voortgangsrapportages taal en rekenen zal de voortgang van de acties worden gemeld.

De minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

De staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Jet Bussemaker

Sander Dekker

De voorzitter van de MBO Raad

De voorzitter van de VO-raad

Rien van Tilburg

Paul Rosenmöller

De voorzitter van JOB

De voorzitter van LAKS

Kim Wiggers

Sven Annen

De directeur van de NRTO

Ria van 't Klooster